

ધોરણ : 7

ગુજરાતી

## 20. પાંચ દાયા (બોધકથા)

અભ્યાસ / સ્વાચ્છાય

Sem : 2

## અભ્યાસ

પ્રશ્ન: 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર માટે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો  
ઉત્તર શોધી તેનો કમ-અક્ષર પ્રશ્નની સામેના  માં લખો:

- (૧) ધનપાલ શેઠ ગણતરીવાળા હતા એટલે ...
- (ક) પૈસાદાર હોવાથી હિસાબમાં પક્કા હતા.
- (ખ) બહુ જ લોભી હતા.
- (ગ) કંજૂસ હતા.
- (ધ) ધનની બાબતમાં કુનેહવાળા હતા.

ધ

(૨) ધનપાલ શેડે ચાર વહુઓને દાણા આપ્યા હતા,

કરણ કે...

ખ

- (ક) તે હોશિયાર વહુને ઓળખવા માગતા હતા.
- (ખ) તે વહુઓની પરીક્ષા લેવા માગતા હતા.
- (ગ) તે આવડતવાળી વહુને શોધવા માગતા હતા.
- (ધ) તે કઈ વહુ દાણા વાવીને ડબલ કરે છે તે  
જાણવા માગતા હતા.

(૩) નાની વહુની દાણા વાવવાની વાત સંબળીને

ધનપાલ શેઠ.....

૮

(૪) બે વહુઓ પર બહુ જ ખીજાયા.

(૫) બંનેને અલગ ઘરમાં રહેવા ચાલ્યા જવાનું  
કહ્યું.

(૬) નાની વહુની રાહબરી હેઠળ કામ કરવા કહ્યું.

(૭) ત્રીજી વહુને ઘરની તમામ જવાબદારી સોંપી.

**પ્રશ્ન: 2 નીચેના દરેક પ્રશ્નનો ઉત્તર એક-એક વાક્યમાં**

**આપો:**

**(1) ધનપાલ શેઠની પરિસ્થિતિ કેવી હતી?**

**ઉત્તર:** ધનપાલ શેઠ પ્રતિષ્ઠિત વેપારી હતા. એમને ત્યાં લક્ષ્મીની છોળો ઉછટતી હતી. તેમની પાસે ધરમાં ખરચતાં ખૂટે નહિ એટલું ધન હતું.

(2) શેઠ ઘરની રાણી વિશે શું માનતા હતા?

ઉત્તર: જો ઘરની રાણી આવડતવાળી ન હોય, તો અફળક ધન પણ ખૂટી જાય, એમ શેઠ માનતા હતા.

(3) દીકરાઓની કઈ બાબતથી શેઠને સંતોષ હતો?

ઉત્તર: શેઠના ચારેય દીકરાઓનું મન વેપારધંધામાં લાગેલું હતું. એમની હોશિયારી અને સમજદારીથી શેઠને સંતોષ હતો.

(4) વહુઓનું પારખું કરવા શેઠે કઈ યુક્તિ વિચારી?

ઉત્તર: વહુઓનું પારખું કરવા શેઠે એક યુક્તિ

વિચારી. તેમણે ચારેય વહુઓને બોલાવી.

દરેકને ડાંગરના પાંચ-પાંચ દાણા આપ્યા. એ

દાણા કાળજીપૂર્વક સાચવી રાખવા અને માગું

ત્યારે પાછા આપવા કર્યું

(5) સૌથી નાના દીકરાની વહુએ શેઠે આપેલા પાંચ દાણાનું શું કર્યું?

ઉત્તર: સૌથી નાના દીકરાની વહુએ શેઠે આપેલા પાંચ દાણા પોતાના પિયેરમાં મોકલાવીને ત્યાં ઘેતરમાં વવરાવ્યા. પાક પાકતો ગયો અને વહુ એને ફ્રીઝરીને વવરાવતી ગઈ. આમ, શેઠે આપેલા દાણાના પાંચ દાણા વધતા જ ગયા.

# સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન: 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો :

(1) શેઠે ઘરના કોઈારનો કારબાર કોને સોંખ્યો? શા માટે?

ઉત્તર: શેઠે ઘરના કોઈારનો કારબાર નાની વહુને સોંખ્યો,  
કારણ કે શેઠની પરીક્ષામાં એ સફળ થઈ હતી. તે ઠરેલ  
અને ચતુર હતી. તે ઘરની લક્ષ્મી હતી, એના હાથમાં  
આવેલી સંપત્તિ વધતી જ જશે અને તે ઘર સારી રીતે  
સાચવી શકશે એમ ઘનપાલ શેઠને લાગ્યું હતું.

(2) શેઠ ધનવાન હતા, છતાં તે ગણતરીવાળા હતા,  
એવું શા માટે કહી શકાય?

ઉત્તર: શેઠ ધનવાન હતા, છતાં ગણતરીવાળા હતા,  
કારણ કે તે સમજતા હતા કે ઘરની રાણી  
આવડતવાળી ન હોય, તો અઠળક ધન પણ  
ખૂટી જાય. તે બાબતને ધ્યાનમાં લઈને જ  
તેમણે ચારેય વહુઓનું પારખું લીધું હતું.

(3) શેઠને વહુઓનું જ પારખું કરવાની ઈચ્છા કેમ થઈ?

ઉત્તર: શેઠને ખ્યાલ હતો કે ઘરની રાણી આવડતવાળી ન હોય તો અઢળકધન પણ ખૂટી જાય.

દીકરાની વહુઓ ચાલાક અને ઘરરખું છે કે નહિ તે જાણવા માટે શેઠને વહુઓનું જ પારખું કરવાની ઈચ્છા થઈ.

(4) ધનપાલ શેઠે સૌથી નાની વહુને ઠરેલ અને ચતુર કેમ ગણી?

ઉત્તર: ધનપાલ શેઠે દરેક વહુને ડાંગરના પાંચ-પાંચ દાણા આપ્યા હતા. સૌથી નાની વહુઓ એ પાંચ દાણામાંથી ગાડાં ભરાય એટલા દાણા ઉત્પન્ન કર્યા હતા. નાની વહુ ઉંમરમાં બધી વહુઓથી કદાચ નાની હશે પણ સ્વભાવે ઠરેલ હતી અને એનામાં સમયને પારખવાની ચતુરાઈ હતી.

(5) ધનપાલ શેઠે નાની વહુમાં કયા પ્રકારનું શાણપણ જોયું?

ઉત્તર: ધનપાલ શેઠે નાની વહુમાં ઠરેલપણું, ચતુરાઈ તેમજ ધરનો કારબાર ચલાવી શકે એવું શાણપણ જોયું.

**પ્રશ્ન: 2 નીચેનાં વાક્યો કોણ બોલે છે તે લખો**

(1) 'એ દાણા જતન કરીને સાચવી રાખજો.'

**ઉત્તર:** આ વાક્ય ધનપાલ શેઠ બોલે છે.

(2) 'એ દાણા તો તે દહાડે જ પૂરા થઈ ગયા. હવે એ દાણા ક્યાંથી લાવીએ ?'

**ઉત્તર:** આ વાક્ય ધનપાલ શેઠની મોટી બે વહુઓ બોલે છે.

(3) 'સસરાજુ, મેં એ દાણા બરાબર સાચવી રાખ્યા છે.

થોભો, હું દાબડી લઈ આવું.'

ઉત્તર: આ વાક્ય ધનપાલ શેઠની ત્રીજુ વહુ બોલે છે.

(4) 'સસરાજુ, એ દાણા લાવવા માટે આપને મારા  
પિયેર ગાડાં મોકલવાં પડશે.'

ઉત્તર: આ વાક્ય ધનપાલ શેઠની સૌથી નાની વહુ  
બોલે છે.

**પ્રશ્ન: ૩ નીચેનાં પાત્રોનો ચાર-પાંચ વાક્યોમાં પરિચય કરાવો :**

(1) ધનપાલ શેઠ: ધનપાલ શેઠ પ્રતિષ્ઠિત વેપારી હતા. દેશાવર સાથે એમનો વેપાર ચાલતો હતો. તે ગણતરીવાળા હતા ને એવું માનતા હતા કે ઘરની રાણીની આવડત ઉપર ૪ લક્ષ્મીનો આધાર છે. ચારેય વહુઓ ચાલાક અને ઘરરખુ છે કે નહિ એ જાણવા શેઠ તેમની કસોટી કરી. નાની વહુ એમાં સફળ થઈ. શેઠ માનતા હતા કે બધી વહુઓ પોતપોતાની સૂજ પ્રમાણે કામ કરશે તો ઘરની શોભા વધશે.

(2) સૌથી નાના દીકરાની વહુ: ધનપાલ શેઠની સૌથી નાના દીકરાની વહુ ઠરેલ, ચતુર અને શાણપણવાળી હતી. સસરાએ આપેલા ડાંગરના પાંચ દાણાનો મર્મ તે સમજુ ગઈ. એ પાંચ દાણા તેણે પિયેર મોકલ્યા ને વવડાવ્યા. પાક પાકતો ગયો અને તે ફરીફરીને વવરાવતી ગઈ. જ્યારે સસરાએ તે દાણા માગ્યા ત્યારે તેણે કહ્યું કે એ દાણા લાવવા માટે આપને મારે પિયેર ગાડાં મોકલવાં પડશે. શેઠની સૌથી નાની વહુ આવી સમજદાર હોવાથી જ શેઠ તેને આખા ધરનો કારભાર સોંખ્યો હતો.

**પ્રશ્ન: 4 સૂચવ્યા મુજબ કરો :**

(1) તમારા વડીલો પાસેથી કહેવતો સાંભળો.

**ઉત્તર: અમારા વડીલો પાસેથી અમે સાંભળેલી કહેવતો :**

(1) નાચવું નહીં ને આંગણું વાંકું

(2) ઉતાવળે અંબા ન પાકે

(3) ઝાંઝા હાથ રખિયામણા

(4) ખાલી ચણો વાગે ઘણો

(5) સાપ ગયા ને લિસોટા રહ્યા...

(2) આ કહેવતોના અર્થે તમારા શિક્ષકની મદદથી જણો અને લખો.

ઉત્તર: (1) નાચવું નહીં ને આંગણું વાંકું

❖ કામ ન આવડતું હોય કે કામથી છટકવું હોય ત્યારે કોઈ બહાનું કાઢવામાં આવે છે.

(2) ઉતાવળે આંબા ન પાકે

❖ ઉતાવળ કરવાથી કોઈ પણ કામ સારી રીતે થઈ શકતું નથી.

### (3) ઝારું હથ રળિયામણા

- ❖ વધુ માણસો કોઈ કામમાં લાગી જાય ત્યારે કામ ઝડપથી અને સારું થાય.

### (4) ખાલી ચણો વાગે ઘણો

- ❖ જેનામાં ઓછી આવડત હોય તે વધુ રહાપણ બતાવવાનો દેખાવ કરે.

### (5) સાપ ગયા ને લિસોટા રહ્યા

- ❖ કાર્ય પૂરું થયા પછી પણ તેના સંસ્કારો રહી જવા.

(3) આ કહેવતોનો વાક્યોમાં પ્રયોગ કરો.

ઉત્તર : વાક્યપ્રયોગ :

(1) કાકા અમારે ત્યાં લગ્નમાં આવવા માગતા નહીંતા, તેથી તેમણે માંદગીનું બહાનું કાઢ્યું – નાચવું નહીંને આંગણું વાંકે બીજું શું?

(2) પિતાએ પોતાના પુત્રને કામમાં ઉતાવળ કરતો જોઈને સલાહ આપી કે બેટા, ઉતાવળે આંબા ન પાકે.

- (3) જે કામ એક માણસથી થાય તે ક્યારેક અનેકનો સાથ મળતાં વધુ સાચું ને ઝડપથી થઈ શકે છે, કહેવાય છે કે આજા હાથ રખિયામણા,
- (4) એનામાં જાંઝી આવડત ન હોવા છતાં કોઈ પણ વાતમાં એને સલાહ આપવાની ટેવ પડી ગઈ છે, સાચું જ કહ્યું છે કે ખાલી ચણો વાગે ઘણો.
- (5) દાદાના જમાનાની વાત ઓડી થાય? એ જમાનાના લોકોનાં વ્યવહાર અને ખાનદાની કેવાં? – હવે તો સાપ ગયા અને લિસોટા રહ્યા !

(4) તમે એક મૌલિક વાર્તાલેખન કરી.

નોંધ : વિદ્યાર્થી વાર્તા લખશે.

(5) તમે લખેલી વાર્તાનું તમારા વર્ગખંડમાં વાચન કરો.

નોંધ : વિદ્યાર્થી લખેલી વાર્તાનું વર્ગખંડમાં વાંચન  
કરશે.

# પ્રશ્ન: 5 નીચેનાં વાક્યોમાંનાં કિયાપદો ઓળખી તેના પ્રકારો લખો:

ઉત્તર:

	વાક્ય	કિયાપદ	પ્રકાર
1	રાજકુમાર બેઠો.	બેઠો	અકર્મક
2	ગાંધીજીએ ટુકડો ફાડ્યો.	ફાડ્યો	સકર્મક
3	વીસીવાળા મહારાજે દેવશંકરને ભાત પીરસ્યા.	પીરસ્યા	દ્વિકર્મક
4	કુસુમાયુધ રહ્યો.	રહ્યો	અકર્મક
5	જીવરામ ભટ્ટ જમ્યા.	જમ્યા	અકર્મક
6	સારથિએ ઘોડા છોડી નાખ્યા	છોડી નાખ્યા	સકર્મક
7	મહારાજે તરત સેનાપતિને આજ્ઞા કરી.	આજ્ઞા કરી	દ્વિકર્મક
8	નાની વહુએ સાસુમા આગળ ચાડી ખાધી	ચાડી ખાધી	સકર્મક

# Thanks



# For watching